

ברקאי

— — — "הרואה אומר ברקאי"
האיר פני כל המזרח — — — עד שבחברון (יומא רפ"ג)

בטאון רבני מרכזי
לעניני רבנות, בירורי הלכה, חידושי תורה, הגות ומחשבה

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

העורך
הרב שאול ישראלי

מרכז המערכת
יצחק גולדשלג

יוצא לאור בע"ה ע"י
התנועה העולמית של המזרח-הפועל המזרחי
בשיתוף עם התנועה בארץ-ישראל

אנושי, אין זה אלא טבעי שיימצא בו שמץ של רגשות שנאה כלפי אויביו ורודפי עמו. משום כך רק אדם טהור מכל רגשות כאלה וקדוש בעיני ה' יכול להתקינה, אדם שליבו נקי לחלוטין מכל רגשות שנאה, המפציר בה' להשמיד את הרשעים רק משום שרשעותם ודרכם הרעה מפריעה לגלות את התכלית הסופית. אפילו שמץ רגשות איבה אם יש בליבו — וכבר יעכירו את מניעיו, שבתחילה היו טהורים מכל רבב. משום כך קם שמואל הקטן התקין את התפילה; הוא, שחזר ולימד "בנפול אויבך אל תשמח", הסיר מלבו כל רגש שנאה אף כנגד המלעזים עליו; וכשנחה עליו רוח הקודש להתקין את ברכת המינים השתקפו בה אך ורק רגשות לב טהור, הגתון כולו לטוב המשותף האמיתי.

זאת העמדה שעלינו לנקוט כלפי אנשי דורנו וחברי קהילותינו. מחובתנו להתקין את הברכות לשלומן ולהצלחתן של בית ישראל. כיום, למרבית הצער, קיימת תופעה הפוכה. אין מחסור במלומדים ובאנשי תורה בקיאים להתקנת ברכת המינים, להטחת מטר מילות האשמה וגידופים על ראשי הסוטים מדרך הישר, ומי יראה ללבב וידע האם כל התוכחות גובעות מלב טהור מכל רגשות שנאה ומכל שמץ של אינטרס טבעי או מדיני; הרי לא כל רב מסוגל לכך כשמואל הקטן. לעומת זאת מעטים הם האנשים, אשר אין להם ולא כלום עם קללת הכופרים, הם עוסקים רק בהתקנת ברכות שופעות אהבה ורחמים, המבקשות מחילה על בית ישראל, הקוראות להבין את מי שסטו מדרך הישר, המעודדות את לב הנדכאים והמפחות אומץ ברפי הרוח.

הצורך הלאומי הראשון במעלה כיום הוא אהבת ישראל הנוונה מסובלנות כלפי המתנגדים ומרגש חמלה כלפי מי שאינם נחנים ברוחניות. על המנהיגים הדתיים לחתור, בראש ובראשונה, לאידיאל זה ולתת בו את עיקר מעייניהם אם ברצונם להגשים הלכה למעשה את ההגדרה התלמודית של תפקידם: תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם.

הרב ישראל (עמנואל) יעקובוביץ

רב הכולל לבריטניה וחבר העמים

להחזרת עטרת הרבנות ליושנה

(מדברי פתיחה בכנס רבני אירופה, תשמ"ב)

— — — ועכשיו אני פונה לחלק השלישי של נאומי — העתיד. ואיזה זמן מסוגל יותר להסתכל הלאה לקראת עיקר המטרה מספירת העומר, שמונים יום יום לקראת מתן תורה. בשבתות האחרונות קראנו על שתי ספירות. האחת — "וספרתם לכם ממחרת השבת", והשניה — "וספרת לך שבת שבתות שנים". וידוע מה שאמרו חז"ל במנחות (ס"ה): "וספרתם לכם שתהא ספירה לכל אחד

ואחד", והוסיפו התוספות (שם) "גבי יובל כתיב וספרת לך דאבית דין קאמר להו רחמנא". כלומר בספירת העומר שכתוב בה וספרתם לכם בלשון רבים המצוה על כל אחד ואחד מן הציבור, משא"כ בספירת היובל שמצוה על יחידים שבבית דין דכתיב וספרת לך בלשון יחיד.

והנה לפענ"ד רעיון עמוק טמון כאן. כל אחד ואחד מישראל, הציבור והמון העם, מצווים רק לספור ולמנות ימים ושבעות. עליהם מוטלת האחריות על עסקי יום יום, ואין דורשים מבעלי בתים שאופק ראייתם ודאגתם כלפי העתיד יגיע ליותר מזמן קרוב, מימים ושבעות. אולם רבנים היושבים על מדין, האחראים לתפקיד וגורל ישראל, צריכים להרחיב את חזיוניהם עד שיהיו חכמים הרואים את הנולד לא רק מבחינת ימים ושבעות אלא בתקופות של שמיטות ויובלות, של שנים ושבע שבתות שנים.

בוה נמצא מוקד המחדל והאתגר. אנו והרבנות בכלל נמצאים תחת לחץ זו הדחק משני צדדים, מימינה ומשמאלה של מחננו.

מצד אחד, שריפת הריפורם והחילוניות וההתכוללות ונישואי-תערובת ומיעוט הילודה בווערת ואוכלת בהמוני ישראל. אנו עומדים ממש לפני שואה גוראה המבשרת ר"ל אבדון של מליונים מילדי ישראל ומשאינם נולדים במשך עשרות שנים. מנהיגי העם בארגוני ואנשי הציבור, צועקים וזועקים על הסכנות הקרובות הנראות לעינים, מוחים ומפגינים נגד אויב מבחוזן — רשעות הגוים, טרור של אש"ף, עיבוי של הרוסים ושינאת האנטי-שמיים והאנטי-ציוניים למיניהם. אמנם, איפה החכמים הרואים את הנולד ואת שאינו נולד בעוד שמיטה או יובל? ומי בוכה וצועק על שבר בת עמי מבפנים? השתיקה בעצמה במקום סכנה היא ראוי, להתחייב בנפשנו ככתוב "על דבר אשר לא צעקה הנערה". ומי עוסק בבדק הבית הדואג על חילול קדושת חיי המשפחה ועל פריצת פגעי זנות וגירושין ועל מעשה כיעור ותועבת מצרים, שבלשון הסעיף הראשון באבן העזר "ממעט את הדמות וגורם לשכינת להסתלק מישראל" ח"ו?!

עלינו כרבנים לצאת קודם כל בקול רעש גדול לעורר ולהזהיר גדולים על הקטנים ומנהיגים על כל שטחי העם כלפי הסכנה האורבת, לגייס את כל כוחותינו כדי לגבור עלי. כמה תוכניות ופרויקטים מעשיים ניתנים לביצוע ע"י שיתוף-פעולה בינינו. למשל, יש לנו כבר גופים ציבוריים תחת ניהול אורטו-דוקסי בלונדון, ועכשיו ג"כ בציריך, המטפלים בחיזוק הנישואין כדת משה וישראל ע"י שתדלנות מאורגנת למצוא שידוכים הגונים להמון של אנשים ובפרט נשים שקשה להן למצוא עזר כנגדן בחוגיהן היהודיים המצומצמים. בלונדון עבודתנו המוצלחת מאד בשטח חיוני זה מזמן רב היא הרבה יותר רחבה. הוועד לעניני אישות מארגן קורסים אינטנסביביים על חיי המשפחה בהתאם ליהדות הטהורה לתלמידי בתי ספר גבוהים ולגרשמים לנישואים. הוועד מכשיר מרצים ויועצים מומחים לשירות יעוץ לטובת אלה שנישואיהם באו לידי בעיות או כשלון. וכן יש לגוף זה מחלקה לגיטין שמטפלת עם המסרבים לתת או

לקבל גט, כדי למנוע מקרים של עיגון. הגיע הזמן שנתחיל לפעול בצותא ובשיתוף בין-קהילתי באירופה כדי להבטיח שברכותינו הנתונות תחת החופה בעת סידור החופה וקידושין שתתקיימנה לשמיטות ויובלות, ממש לקדש עמו ישראל ע"י חופה וקידושין בבנינים עדי עד.

משל אחר, בענין החינוך המפתח לעתידה של היהדות. אם אנו באמת נעזור איש את רעהו, ונפעיל את השפעתנו ביחד, אולי אפשר להגיע ולכוף את מנהיגי המגביות להקציב סכום הגון ומוסכם למפעלי חינוך ולמוסדות תורה, לבנין בתי ספר ותמיכתם, להכשרת מורים וכדומה. כעת החלק המוקדש לחינוך הנוער מן התקציב הציבורי, כולל כל הקרנות הקהילתיות, הוא נמוך ולגמרי לא מספיק, ועלינו להגדיל את האחוז באופן רדיקלי, כאחראים להשאר ולתחית העם ותורתו — וכשותפים באסיפת כספים.

גם לגבי מדינת ישראל אנו צריכים להטות תשומת לב מיוחדת לדברים עיקריים, שאדם דש בעקביו כבעיות לא של היום ומחר, אלא של העתיד הרחוק יותר. נציין למשל הוודאות שבעוד עשר שנים או פחות מזה, אם נטיות הילודה והעלי והירידה תשארנה כמו שהן עכשיו, יהיו הערבים לרוב האוכלוסי' בארץ ישראל השלמה, וירוויחו ח"ו מה שלא השיגו כל הזמן ע"י מלחמות וטרור. זוהי סכנה שנראית לכל מי שיש לו מוח בקדקדו ועיניים בראשו. בכל זאת אין אומר ואין דברים, בלי נשמע קולם הקולקטיבי של רבנים, כי כעם ככה, מונים רק ימים ושבעות, ולא שמיטות ויובלות.

כהנה וכהנה יש דוגמאות לאין מספר להוכיח שרק ע"י הסתכלות יותר רחוקה מזו של בעלי בתים, יכולים רבנים להתחייב ולחזק את החזית במלחמה נגד ההתפוררות מבפנים בשעת חירום זו.

ומצד שני אנו נפגעים ג"כ מחזירות של הימין. כמה אירוני הדבר, שבמידה ואנו מצליחים במוסדות החינוך שלנו ובהשפעתנו להדריך את בני קהילותינו למוסדות תורה, לישיבות ולבתי מדרש לבנות, באותה מידה הם בורחים ממנו, פורשים מן הציבור וברובם אינם שבים למחננו, לא כרבנים ולא כעסקנים ואפילו לא כמתפללים בבתי-כנסת שלנו. התוצאה מזה היא לא רק שאנו מפסידים את מיטב פרי עמלנו, אלא שהכוחות הכי מצויינים נאבדים לנו ולציבור הרחב, ובגלל זה אנו וקהילתנו שכולים ומדולדלים מכה גברא הכי חיוני לעבודתנו.

טוענים שהם פועלים הרבה בקירוב רחוקים. אני, מאידך, בכלל רואה בתופעת בעלי תשובה רק הצלה פורחא. אמת, כל המקיים גפוש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא. בכל זאת, אינו דומה עולמו של היחיד לעולמו של הציבור. למה אני מרמז? אילו היו גדולי ובני תורה משקיעים אותם מאמצים לכיבוש הקהילות — להכשרת רבנים ומורים ולעידוד בני תורה להשתתף בעבודת הכלל — כאותם הכוחות שמקדישים לקירוב רחוקים ועיר שם ועיר שם — ע"י שיעורים וחברותות ואפילו ישיבות לבעלי תשובה — היינו יכולים לבנות עולמות ולהחזיר את עטרת חיי וניהול העם כולו ליושנה. כי לא מבעלי

תשובה תצמח הישועה, ולא מקליטת יחידים במבצרי התורה, אלא מחדירת צבא חיילי התורה לתוך מחנה הקהילות והעם לרוחבו.

רבנים שרואים את הנוף היהודי כולו, יודעים זאת, אבל ראשי ישיבות שאפס קצהו רואים אינם יכולים לחוש ולשקול איפה לשים את הדגש באיסטר-ג'י' הדתית.

גב מסיבות אחרות נחוץ מאד שנכנס לדו-שיח ולדיונים רציניים עם גדולי עולם הישיבות וגם עם האדמו"רים, בכוונה למצוא דרכים לשיתוף-פעולה ולעזרה הדדית מתוך הבנה הדדית. בוודאי אנו מכירים בגאוני התורה כגדולי הדור. לאורם נלך ומפי תורתם אנו חיים. ובכל זאת הן ההלכה והן המסורת המקובלת מדור דור קובעת שהאחריות להגיש ולבצע פסקי-דין והנהגה רוחנית בעם נתונה אך ורק לרבנים דבכל אתר ואתר, הממונים על הציבור כשהגם אשר יהיו בימים ההם.

אתן עוד דוגמא להראות מה הן התוצאות כשהגה ניהול רוחני וקביעת עמדות דתיות בענינים ציבוריים עובר מיד רבנים לראשי ישיבות ואדמו"רים, מצב שהפך להיות מקובל בזמן האחרון. הנושא הוא גם חמור וגם עדין, ואני מוכן להכניס את ראשי לתוכו מפני חשיבותו, אפילו אם רובכם לא תקבלו חוות דעתי. הנושא הוא ענין "מיהו יהודי", ואקרא לכם מכתב ששלחתי לאדמו"ר מגור לפני פחות משנה, בעת שהנושא עלה שוב פעם על הפרק בדיונים שהביאו להסכם הקואליציה בין ממשלת ישראל לבין האגודה — וזוהי הפעם הראשונה שאני מגלה את זה אפילו לחברי. אחרי דברי ברכה והקדמה, זה נוסחו של המכתב:

"אולי ידוע לכ"ק שזה שנים רבות הייתי בין מייעושי הרבנים החרדים שמתנגדים לכל התעמולה העולמית מסביב לנושא "מיהו יהודי", ועכשיו שב"ה שקטו הרוחות לע"ע אכרר טעמי ונמוקי בכוונה שאולי אוכה וגם כ"ק יראה הצדקה בחישובים המכאיבים אותי.

קודם כל, ודאי שגם אני מכיר ש"גיור כהלכה" הוא יסוד היסודות של קדושת ואחדות עם ישראל, ומי יודע יותר ממני כאב בד"צ בלונדון רבתי את גודל ההרס במשפחות וקהילות לאין מספר שנעשה על ידי "גירות" שלא כהלכה מטעם ה"ערב רב" עוכרי ישראל ומחללי קדושו. בכל זאת, אין אני רואה שום קשר ונגיעה בין צרה זו לענין "מיהו יהודי" בארץ ישראל. אדרבא לפע"ד יצא שכרו בהפסדו והתיקון געשה למעוות ולמכשול ולסכנה גלוי' ליהדות הנאמנה.

(א) כל הבעי' היא אי-רלוונטית לארץ ישראל, ובפרט כיוון שעניני אישות הם עכ"פ תחת פיקוח של הרבנות הנאמנה להלכה, ואין אפשרות למי ש"התגייר" שלא כהלכה להנשא בארץ ישראל. ושוב, כמה יהודים ריפורמים למיניהם עולים ארצה, וכמה מהם "גרים"? או מה בצע בהתעוררות של שינאה וזעם כלפינו בתוך רבבות אלפי ישראל על דבר

זה? הענין מטריד את יהדות אמריקה וארצות אחרות, אבל ב"ה לא את היישוב בארץ ישראל.

(ב) "מיהו יהודי" הוא מושג של ההלכה המוגדר ע"פ מומחים בהוראה, ואיך מניחים קביעת מושג כזה לגוף חילוני, לכנסת המורכבת ברוב ניכר (בעוונותינו הרבים) מחופשיים, שהם יפסקו מיהו יהודי ומיהו אינו יהודי? מיהו ישראל — זה שייך להם, ואולי אפילו מיהו יהודי לגבי זכויות לאומיות וחילוניות, כמו חוק השבועות, כפי שאברר.

(ג) כל זמן שרוב חברי הכנסת והיישוב ועם ישראל כולו אינם, לצערנו, בעלי אמונה ושומרי תורה, אין אני רואה שום סיכויים שיכנעו ב"כפיי" דתית" תחת לחץ הכי חמור לקבל חוק כזה נגד "מצפונם" ודעת הקהל, ובהפסדים כספיים שוודאי יהיו ע"י הפסקת עזרה מאנשי הריפורם.

הלא הרבה מאבקים כבר נכשלו וכמה ממשלות נפלו על סירובם לקבל תיקון החוק, ועוד הם עומדים במרדם, ואנחנו לא גושענו. א"כ מה לנו להשקיע מיטב כוחינו במריבות ומלחמות שא"א לנצח בהן?

(ד) ולהיפך, במקום צימצום הריפורם והקטנת השפעתם, לא הצליח כל המאבק אלא לפתוח את הפתח להם בארץ ישראל, להקים ולחוק אותם ככת ניכר בקרב המוני יהודים במדינה אשר בלעדי המאבק והפירסום על פרשת "מיהו יהודי" לא היו יודעים כלום על עבודה זרה זו וכומרי, שרק ע"י הוויכוחים על במת העתונות וכלי הפירסומת ניתן להם להשמיע את קולם ולהביא את נגע הריפורם לארץ ישראל, כפי שגידול מוסדותיהם והשפעתם בשנים האחרונות כבר הוכיח. לא לנו הרווח אלא להם. אני משוכנע ומעיד ממה שעניי רואות שלא מצא הריפורם כלי מחזיק "ברכה" להם יותר טוב מפרשת "מיהו יהודי".

(ה) ויתר על כן אני דואג על הנולד מהצלחה בתיקון החוק. גניח שהחוק יקובל באחד הימים, וצריכים לגייר כל גר בישראל "כהלכה" ע"פ חוק הכנסת, מה תהי' התוצאה? כבר אמר הראשון לציון למשלחת של ראביים ריפורמיים וקונסרבטיביים שנפגשה עמו (ראיתי את דבריו בכתב רשמי): "מה איכפת לכם אם אנו שוב מגיירים "כהלכה" את הגרים שלכם?" כלומר, מטבילים אותם במקוה ושרץ בידם, כי קבלת עול מצוות ע"י גרי הריפורם, מאן דכר שמי!

לעת עתה יש לנו הרשות והאפשרות לדהות "גרים" כאלה בעניני אישות, אבל כשהחוק החילוני ידרוש "גרות כהלכה" נהא מוכרחים לקבל את הגרים שלהם, ואין עיוות ההלכה יותר מזה!

(ו) כבר עכשיו יש לנו בחו"ל צרות רבות מבתי דין בארץ ישראל (וגם רבנים חרדים ממאה שערים בתוכם, ואין לי צורך להאריך) שמגיירים "כהלכה" תיירים שבאים ארצה לכמה שבועות או חדשים וחוזרים לקהילתנו בתעודות "גרות" בלי שום שמירת שבת וטהרת

המשפחה וכדומה. אין אנו מכירים ואין אנו מקבלים תעודות כאלה, אבל מה געשה גם בארץ וגם בחו"ל אם החוק ידרוש הכרת "גיוור כהלכה" כזה, וכל "גר" ריפורמי יכשיר את עצמו ע"י טבילה "כהלכה" כזו? ואחרת, אם אין מקבלים גרים כאלה משום שאינם מוכנים להתנהג כיהודים שומרי תורה ומצוות ע"פ השו"ע, והחוק לא יכיר אותם ומונע מהם את הזכויות כיהודים, מה ייעשה עם נישואי תערובת וצאצאיהם העולים ארצה? האם תדרוש הממשלה שזוגות כאלה ישלחו את בניהם לבתי ספר ערביים? למבוכה זו וכיו"ב מרמזים מאמרי חז"ל: "אילמלא היתה כל התורה ניתנה בכתב לא הי' לרגל מקום לעמידה", וכשם שמצוה לומר דבר הנשמע, כך מצוה שלא לומר שאינו נשמע".

עד כאן לשון מכתבי. שלחתי העתק גם להגאון הרב אליעזר שך, שלפי השמועה הוא נוטה לשיקולים שהזכרתי. אין לי צורך להאריך, ובפרט אחרי הכשלון החדש באחרונה.

סוף דבר ולא הכל נשמע, השאלה הבערת היא לא מיהו יהודי אלא מי יהי יהודי ויחי כיהודי בעוד שמיטה ויובל.

הרב שאול ישראלי

הרב והרבנות באספקלריית הדורות

(מהרצאה בוועידת רבני אירופה)

את הגרעין למוסד הרבנות בעם ישראל יש לראות כבר בימי משה במינוי שופטים, מהם שרי אלפים ומהם גם שרי עשרות. בהיות המינוי גם כלפי ציבור מצומצם של עשרה, ודאי שלא היה בכונתו רק לטפל בסכסוכים וביורור תביעות שבין אדם לחברו, דוגמת המוסדות השיפוטיים המקובלים, אלא עיקר הכוונה היתה הדרכת העם בחיי יום יום, לעמוד מקרוב על בעיותיהם ולבטיחם, בכדי שלא יגיעו הדברים למחלוקות וסכסוכים, שמשפרצו קשה ליישבם. היה במינויים הקמת מעין מוסד מקביל לכהונה, שגם היא בעצם יעדה להדרכת העם, כלשון הכתוב: כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו. מוסד הכהונה נמסר בירושה ונשמר כנחלת שבט מוסים, הוקם כזה מוסד הבנוי כולו על הכשרה אישית, סגולות נפש של מורמים מעם, אשר בהדרכתם מובטחת רמה גאונית של הצבור כולו.

שני פנים לתפקיד האחראי ורב הערך של רבנות. מצד אחד הם ש לו חי די דן, נאמני הצבור, אשר קיבל על עצמו את הרב לראש ומנהיג. בהתאם לזה אומרים חז"ל: אין מעמידים פרנס על הצבור אא"כ נמלכין בצבור (בר')